

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 5-28

ISSN 2147-8473
Başvuru | 03 Mart 2017
Kabul | 10 Nisan 2017

Sosyal Dışlanma ve Genç Suçluluğu*

Senem Aslan**

Öz

Sosyal dışlanma bir takım eşitsizlikler ve dezavantajlar sonucunda bireyin dışlanmasına neden olacak maddi ve manevi yoksunluk içinde bulunması, haklarını koruyacak kurumlardan veya sosyal destekten uzak olması durumunda ortaya çıkan dinamik bir süreci ifade etmektedir. Son yıllarda özellikle batı Avrupa ülkelerinde sıkça kullanılan bu kavram dışlanmanın sadece ekonomik görünümüne değil aynı zamanda bireysel ve toplumsal görünümüne dikkat çekmektedir.

Toplumda birçok kişi dışlanma riski ile karşı karşıyadır. Bunlar arasında engellileri, kadınları, yoksulları, hastaları ve suçluları saymak mümkündür. Bireysel veya yapısal nedenlerden dolayı ortaya çıkan suç davranışı dışlanmanın hem bir nedeni hem de bir sonucu olabilmektedir. Suç ile ilgili kaynaklara bakıldığında suç davranışının özellikle genç bireyler arasında sıklıkla görüldüğü dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada bireyin yaşamında önemli bir evre olan gençlik dönemindeki suç davranışı ile sosyal dışlanma ilişkisi ele alınmaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen saha çalışması Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri Merkezlerinde denetimli serbestlik hizmetinden yararlanan gençler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma İstanbul ve Ankara olmak üzere iki büyük şehirdeki Denetimli Serbestlik İl Müdürlüklerinde tamamlanmıştır. Nitel ve nicel araştırma tekniklerinin bir arada kullanıldığı saha çalışmasında 234 kişiye "Sosyal Dışlanma Ölçeği" uygulanmış olup 18 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılarak nicel araştırma sonuçlarını destekleyen verilere ulaşılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlar genç suçluluğunu açıklamada sosyal dışlanmanın önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Suç, Sosyal Dışlanma.

* Bu Makale, yazarın "Sosyal Dışlanma Bağlamında Genç Suçluluğu" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr., Gençlik ve Spor Bakanlığı, Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Uzmanı, senem.aslan@gsb.gov.tr

Giriş

Literatürde gençlik kavramının tanımı üzerine ortak bir uzlaşa bulunmamakla birlikte kavrama ilişkin biyolojik, psikolojik, sosyolojik, demografik tanımlamalar mevcuttur (Gür v.d., 2012, s.15). Şöyle ki, bazı tanımlamalar gençliğin yaşamın bir dönemi/evresi bağlamında şekillenirken diğer taraftan yaş grubunu temel alan tanımlamalarda söz konusudur. Genel bir tanıma göre gençlik bireyin, zihinsel, ruhsal ve fiziksel gelişim alanlarında olgunlaşarak çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreçlerini kapsamaktadır. Aynı zamanda kişinin kendi ayakları üzerinde durabildiği, sorumluluk üstlenerek özerk bir birey haline gelme dönemidir (Yentürk v.d., 2008, s. 4). Gençlik bir geçiş süreci olmasının yanı sıra bireyin kişiliğinin oluşmaya başladığı önemli bir evredir. Kavram daha çok toplumların sosyo-kültürel, siyasal, ekonomik kodlarına bağlı olarak şekillenmektedir (Gür v.d., 2012:15).

Bireysel yönden gençlik dönemi kişiliğin oluştuğu ve bireyin toplumsallaştığı dönemdir. Çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan bu dönem tüm yaşama biçim verecek olan psiko-biyolojik toplumsal şekillenme ve gelişme çağıdır. Bu dönemde eğitim ve öğretim süreci bireyin biçimlenmesinde önemli işlevlere sahiptir. Bu çağda bireyler kolaylıkla yönlendirilebilmektedir. Bir toplumun belirli ve sağlıklı bir gençlik politikası yoksa bu toplumda her zaman toplumsal çalkantılar meydana gelebilir (Armağan v.d., 2004, s. 6).

Gençlik toplumdaki değişimin önemli unsurlarını inşa eden toplumsal bir kesimdir. Bu nedenle onların gelişimi üzerinde özenle durulması gereken bir konudur. Gençlerin sahip oldukları potansiyelleri toplumun refah gelişimi adına pozitif yönde kullanılması sağlanmalı bu dönemde karşılaşılabilecekleri toplumsal ve bireysel problemler (uyuşturucu bağımlılığı, işsizlik, yetersiz eğitim, dışlanma ve suç gibi) ile mücadele edilmesi gerekmektedir. Gençleri anlama ve onlarla sağlıklı iletişim kurma, karşılaştıkları sorunlara etkin çözümler geliştirebilmelerine yardımcı olmada ve gençlerin olumsuz davranışlara yönelimini engelleme hususunda oldukça önemlidir. Onları tanımak, psiko sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkilemek ve onları anlamak toplumların kalkınması adına önemlidir.

Gençlerin suç işlemeleri ve bunun arkasında yatan toplumsal ve bireysel nedenler gençlik sorunlarından bir tanesidir. Çocukluk dönemini takip eden gençlik döneminde bireyin suça yönelmesi veya riskli davranışlarda bulunması farklı değişkenler çerçevesinde ele alınması gereken önemli bir sosyal problemdir. Demirbaş'a göre genç suçluluğunun psiko sosyal nedenleri daha yakından incelenmeli özellikle aile, aile ilişkileri, okul ve meslek durumu gibi gençlerin suç davranışına yönelmelerinde etkili olabilecek mekanizmalar üzerinde durulmalıdır (Demirbaş, 2001, s. 54-5).

Suç davranışının önemli ölçüde 15-25 yaş aralığındaki bireyler tarafından gerçekleştirilmesi kriminolojide genç suçluluğuna olan önemi arttırmıştır (Walklate, 2003: 23). Suçlulukta yaş faktörüne dikkat çeken Soyaslan genç kişileri 15-25 yaş gurubu olarak tanımlayarak suç davranışına yönelimde yaşın bireysel ve çevreden kaynaklanan diğer faktörleri kolaylaştırıcı etkisi olduğuna dikkat çekmektedir (Soyaslan, 1998,s. 80).

Günümüzde genç bireyler toplumda aile, okul, iş arasındaki geçişlerde ve kurdukları sosyal ilişkilerde bir takım zorluklarla karşılaşabilmekte ve bu zorluklarla mücadele içerisinde bulunmaktadır. Bu durumda gencin sağlıklı bir sosyalizasyon sürecinde bulunması suç davranışına olan eğilimin önlenmesi adına önem taşımaktadır. Bu noktada gencin ailesi ile kurduğu ilişkinin özellikleri dikkat çekmektedir.

Gençlerin suç davranışına yönelmeleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalar, yoğun şekilde suç işleyen ya da ağır suçlar işlemiş gençler arasında ciddi sosyal problemleri, aile ve okul yaşamlarında ciddi zorluklarla karşı karşıya olanların varlığını ortaya koymuştur. Yani bu tip gençler veya çocukların, işlemiş oldukları suçları, çocuk suçluluğunun normalliği varsayımı dışında, psikolojik, sosyal ya da başka nedenlere dayanan eksikliklerle açıklamak daha tutarlı görünmektedir (Toprak, 2014, s. 321). Gençlerin suç davranışına olan eğilimleri sadece belli başlı karakteristik özellikleri çerçevesinde açıklamak mümkün değildir. Gençlerin suç davranışında bulunmalarında etkili olan faktörlerin üzerinde durmak genç suçluluğunu anlamada ve suçlulukla mücadele etmede önem taşımaktadır.

19. yüzyılda tüm dünyada yaşanan gelişmelerle birlikte önemli bir sosyal sorun haline gelen suç olgusu ile ilgili bilimsel çalışmaların da hız kazandığı görülmektedir. Suç bilimi olarak tanımlanan kriminoloji suç olgusuna etki eden biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekolojik ve diğer faktörleri ve sebepleri araştırarak suçun oluşumu ve önlenmesi ile ilgili çalışmaları içeren bir bilim dalıdır (Dolu, 2010, s. 40).

Suç ile ilgili ilk teoriler genelde suçu tek bir nedenle örneğin atipik vücut yapısı, genetik anormallikler, akıl hastalığı, fiziksel anormallikler ve yoksullukla açıklamaya çalışırken daha sonra geliştirilen teorilerde suçun çok nedenli bir sosyal olgu olarak açıklandığı görülmektedir (İçli, 1993, s. 8).

1920'li ve 1930'lu yıllarda "Çağdaş Kriminoloji" ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde suçu açıklamaya yönelik iki temel görüş meydana gelmiştir. İlk görüş, Sigmund Freud'un teorilerinin etkisiyle suçu bireyin ruh yapısında var olan gerilim ve çatışmaların sembolik bir ifade tarzı olarak ele alırken ikinci görüş ise sosyologların etkisiyle suçu bireylerin içinde yaşadığı ortamla açıklama yoluna gitmiştir (Bal, 2003, s. 165). 20. yüzyılın kriminolojisi daha çok sosyolojik olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde suçun sosyal boyutlarının daha çok önem kazandığı görülmektedir.

Travis Hirschi çocuk suçluluğunun sosyal kontrol teorisini geliştirerek temel kavramın bireyin topluma bağlantısı olduğunu ifade etmiştir. Hirschi bireyin topluma bağlılığı zayıfladığı ölçüde suçluluk olasılığının artacağını belirterek topluma bağlılıkta birbirleriyle ilişkili dört unsuru açıklamaktadır. Bu bağlar şunlardır (Hirschi, 1966, s. 16-34'den aktaran: İçli T. 2004)

Bağlılık (attachment); bireyin özellikle ebeveynlerine, arkadaşlarına bağlılığı arttıkça onun toplumun beklentilerine uygun davranması olasılığı artmaktadır.

Taahhüt (commitment); Bir birey uzun vadeli amaçlara ulaşmak veya başarı elde etmek için yasal faaliyetleri daha fazla keşfettikçe onun uyum olasılığı artar.

Katılım (involvement); birey yasal faaliyetlere harcadığı zaman ve enerji arttıkça onun topluma uyum olasılığı artar.

İnanç; Bir kişi toplumun normlarının ahlaki geçerliliğine bağlandıkça uyum olasılığı artar.

T. Hirschi'nin 1969 yılında yayınladığı "Çocuk Suçluluğunun Nedenleri" adlı eserinde suçlu birey ve toplum arasındaki bağların zayıflaması veya kopmasının bir sonucu olarak ele almış ve bu bağların neler olduğunu tartışmıştır. Bu bağlar Hirschi'nin teorisine göre bireyleri topluma sıkı sıkı bağlayarak bireyi toplumsal normlar ve beklentiler çizgisinde tutarlar. Bu bağların zayıflaması veya kopması bireyin suç işlemesine sebep olmaktadır (Dolu, 2010, s. 269).

Çocuk veya gencin toplumdaki normatif kurallara uygun davranan kişilere karşı bir bağlılık içinde bulunması önemlidir. Bunun nedeni çocuk veya gencin bu kişilerin görüşlerine önem vererek onlarla olan ilişkilerinin zarar görmemesi adına suç davranışından uzaklaşacağı düşüncesidir. Bireylerin özellikle ergenlik ve gençlik çaığında toplumdaki diğer kişilere olan bağlılıkları önem taşımaktadır. Birey bu dönemde ailelerinin gözetiminden uzaklaşarak sosyalleşmesini sürdürür bu noktada gencin ebeveyne olan bağlılığının güçlü olup olmaması suç davranışına olan eğilimini etkilemektedir. Eğer bağ güçlü ise genç suç davranışından uzak kalacaktır (Ünal, 2008, s. 57).

T. Hirschi Sosyal Bağ Teorisi ile bireylerin suç davranışında bulunmalarını önleyen dört temel unsur oluşturmuştur. Hirschi'ye göre bu unsurlarda ortaya çıkabilecek zayıflık ile bireyin suç davranışına eğilimi meydana gelebilir. Bu teori kapsamında suç davranışını engellemenin yolu bireyin toplumsal bağlarını oluşturmak veya kuvvetlendirmektir.

Sosyal Dışlanma ve Genç Suçluluğu

Sosyal dışlanma kavramının ilk olarak 1970'li yıllarda Fransa'da kullanıldığı görülmektedir. Avrupa'da doğup gelişen bir kavram olan sosyal dışlanma kavramının 1990'lı yıllardan itibaren tüm dünyada kullanımı artmıştır (Bombongan 2008, Sapançalı: 2005a, Çakır: 2002).

Sosyal dışlanma yeni bir terim olmakla birlikte içeriği ve kapsadığı konular yakından incelendiğinde kavramın çok da yeni olmadığı anlaşılmaktadır. Sosyal dışlanma yoksulluk, işsizlik, sosyal koruma, eşitsizlik, ayrımcılık gibi temel sosyal politika konularını kapsaması ve bunlarla ilişkili olması nedeniyle ekonomik, sosyal, siyasal tartışmaların önemli bir kavramı haline gelmiştir. Sosyal dışlanma ve karşıtı olan sosyal bütünleşmeyi ifade eden sosyal içerme ile (social inclusion) özellikle endüstrileşmiş ülkelerin sınıf yapısını etkileyen değişimler nedeniyle eşitsizliğin çözümlenmesi ve etkilerinin azaltılması konusunda sıklıkla kullanılan kavramlardan olmuştur (Sapançalı, 2005, s. 52).

Dışlanma terimini ilk kullanan, daha sonraları Chirac Hükümeti döneminde Sosyal İşlerden sorumlu devlet bakanı olarak görev yapan Rene Lenoir'dir. Lenoir, 1974 yılında "Les Exclus: Un Français sur dix" (Dışlanmışlar: On Fransızdan Biri) isimli kitabı yayınlanmıştır. Bu kitapta dışlanmışları ekonomik büyümenin sonuçlarından yararlanmayan kişiler olarak belirtmiş ve dışlanmışların sadece yoksul kişiler olmadığını bunun yanında çok farklı grupları içerdiğini ve o dönemde Fransız nüfusunun yüzde onunun çeşitli biçimlerde zihinsel ve fiziksel engellileri, intihar eğilimli insanlar, çok yaşlı, başı boş istismar edilen çocuklar, madde bağımlıları, tek ebeveynli aileler, sorunlu hane halkları, marjinal kişiler, a-sosyal ve diğer sosyal uyumsuz kişiler ve suçlular olmak üzere aynı zamanda bu kişilerin sosyal koruma kapsamı dışında kalan sosyal gruplar olduğunu ifade etmiştir (Sapancalı, 2005a, s. 13).

1990'lı yıllarda Avrupa Birliği içinde işsizlik oranlarındaki artış, artan uluslararası göç ve refah devletinin gerilemesi gibi görülen sosyal sorunlar kavrama olan ilgiyi arttırmıştır. Sosyal dışlanmanın çok çeşitli boyutta olması, bu durumun da sosyal parçalanma tehlikesi ve sosyal patlama korkusunu arttırması, ayrıca dışlanmaya neden olan mekanizmaların karmaşıklığı sebebiyle çözüm yollarının geliştirilmesinin son derece güç olması, dışlanmayı günümüzde Avrupa Birliği'nin en önemli sosyal politika tartışmalarının odağına taşımıştır (Sapancalı, 2005b, s. 52).

Sosyal dışlanma kavramı bireylerin toplumsal yaşamdan uzaklaşacak düzeyde maddi ve manevi yoksunluk içinde olmaları haklarını ve yaşamlarını koruyacak kurumlardan ve sosyal destekten uzak olma anlamı taşımaktadır. Sosyal dışlanmayı ortaya çıkaran unsurlar; ekonomik dışlanma, sosyal ilişkilerin zayıflaması ve sosyal destek yoksunluğu ile kurumsal dışlanma şeklinde ele alınmaktadır. Sosyal dışlanma; toplumla bireyin sosyal bütünleşmesini sağlayan sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sistemlerin tümünden, kısmen ya da tamamen yoksun olma dinamik sürecini ifade etmektedir (Çakır, 2002, s. 84).

Sosyal dışlanmanın birçok tanımı dışlanmanın sadece maddi kaynaklardan yoksun olma durumu olmadığını aynı zamanda bazı kişi ve grupların toplum içerisinde marjinalleştirilmesi sürecini ifade ettiğini vurgulamaktadır. Bu tanımlar kişi ve grupların sadece gelirden ve çoğunluğun sahip olduğu yaşam standartlarından yoksun oldukları için dışlanmışlıklarından değil aynı zamanda onların fırsatlardan, seçimlerden ve yaşamlarındaki değişikliklerden dolayı dışlanmışlıkları üzerinde durmaktadır (Millar, 2007, s. 2).

Sosyal dışlanma terimi bir insanın işsizlik, zayıf beceriler, düşük gelir, ayrımcılık, yoksul konutta yaşama, yüksek suç oranı, sağlık durumunun kötü olması ve ailenin dağılması gibi birbiriyle bağlantılı problemlerin bir araya gelmesi sonucunda ne yaşayabileceğinin kısaca karşılığıdır (Chris ve Marian, 2007, s. 140).

Sosyal dışlanma tanımlamaları ele alındığında birçok tanım kavramın çok boyutluluğuna vurgu yapmakla birlikte sosyal, ekonomik ve politik yaşam alanlarına bireylerin katılımlarının azlığına veya yetersizliğine değinmektedir. Bazı tanımlamalar ise özellikle sosyal

haklar, geçim kaynakları ve maddi boyut taşımayan konular üzerinde durmaktadır. Sosyal dışlanmanın neden olduğu yapısal ve kültürel faktörler arasında kesin bir ayırım yapmakta olan açıklamalarda; yapısal faktörler iş gücü piyasası, yerleşim gibi maddi boyutlara vurgu yaparken kültürel açıklamalar ise bireysel seçimlere ve sosyalizasyon sürecine dikkat çekmektedir (Boyd ve Kirrily, 2010, s. 245).

Avrupa ülkelerinde kullanılan sosyal dışlanma terimi ABD’de yaygın bir kullanıma sahip değildir. ABD’de dışlanmış gruplar “altsınıf” (underclass) kavramıyla ifade edilmektedir. Altsınıf kavramı yoksulluktan çok kronik yasa dışılık, uyuşturucu kullanımı, evlilik dışı çocuklar, çalışmama ve okul başarısızlığını anlatmaktadır. Altsınıf kesimler psiko-patolojik ve kültürel kast içine hapsedilen ve sosyal yardımların kısılmasına gerekçe oluşturmak ve hedef tahtası haline getirilen altsınıf kesimler ABD’nin sosyal dışlanmışları olarak kabul edilmektedir (Sapançalı, 2005a, s. 19). Ülkelerin farklı sosyo- kültürel yapılarına göre sosyal dışlanma kavramının kullanımı farklılık gösterdiği görülmektedir.

AB’de kullanımı yaygın olan sosyal dışlanma kavramı belirli bir şekilde farklı nüfusların toplumla bütünleşme problemleri çerçevesinde kullanılmaktadır. Sosyal yaşamdan bağımsız olan ve bu bağımsızlıklarının yoksullukla açıklandığı bir alt sınıfın doğması siyasi söylemlerin odak noktası haline gelmiştir. Sosyal dışlanma gelir yoksulluğu ile açıklanmasının yanı sıra değişen aile yaşamları, kamusal davranışları, toplumsal katılımları, bireysel davranışları ve siyasi katılımları kısaca kültürel olmanın yanı sıra ekonomik dönüşüm unsurları temelinde ele alınmaktadır. Yoksulluktan sosyal dışlanmaya yönelik kavramsal değişiklik sadece yoksulluğun açıklamasını sunmamakta aynı zamanda sorunun kendisini daha karmaşık hale getirmektedir. Böylece kavram sadece paranın olmayışı değil fakat potansiyel olarak olmaması, yoksul bir biçimde barınma, sağlıksız yaşam, eğitimde başarısızlık, suç işleme veya suç mağduru olma, uyuşturucu madde kullanımı vb. tüm bunlar sadece yoksulluğun sonuçları değil aynı zamanda her biri kendi içinde bir sosyal problemdir. Bununla birlikte farklı sosyal gruplarda ve statülerde bulunan insanlar bu problemleri bütünüyle farklı biçimlerde deneyimlemektedirler (Gough v.d. 2006, s.1).

Sosyal dışlanma kavramının karşısı olarak sosyal bütünleşme kavramının kullanımı ile ilgili bir takım görüşler bulunmaktadır. Sosyal dışlanma, sosyal bütünleşmenin her zaman tam olarak gerçekleşmediği böylece toplumsal düzenin bazı grupları dışında bırakabilecek şekilde katmanlı bir görünümü olabileceğine işaret etmektedir. Sosyal bütünleşmenin karşısı olarak ele alındığında dışlanma bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan ve bireyin kendi geleceğini oluşturmasında fırsatların tam olarak erişimini engelleyen temel gereksinimlerden yoksun kalması, toplumla olan bağlarının kopması, sivil, siyasal, ekonomik ve sosyal yurttaşlık haklarından yoksun olma durum ve süreçleri olarak tanımlanmaktadır (Sapançalı, 2005a, s. 53). Burchardt, Le Grand ve Piachaud sosyal dışlanma tanımını şu şekilde yapmaktadır. “Kişinin yaşadığı toplumda

toplumsal aktivitelere katılamaması sosyal dışlanmadır.” (Bombongan, 2008: 42). Bu tanım sosyal dışlanmanın karşısı olarak birleşme (integration) veya kapsama (inclusion) olduğunu değil bunun yerine katılım (participation) olduğunu vurgulamaktadır.

Bombongan’a göre insanların üzerindeki etkisiyle ilgili olarak sosyal dışlanma, sosyal bağların kopmasıyla ilişkili olduğu kadar; normlara uygun etkinlikler, kurumlar ve ekonomik ilerleme anlamında, grupların topluma aktif bir biçimde katılabilirliklerini içeren sosyal ilişkiler çizgisinde yorumlanır. Daha geniş bir toplumsallık ölçeğinde sosyal dışlanma yurttaşlık haklarının inkâr edilmesiyle ilişkilidir. Ancak topluluk seviyesinde sosyal dışlanma, sosyal sermayenin bozulması hasar görmesi olarak görülür. Sosyal dışlanma sadece toplumun normal işleyişi için gerekli olan sosyal sistemde (ekonomik, politik, kültürel) bir çökme olduğunda gerçekleşmemektedir (Bombongan ,2008, s. 42).

Avrupa Birliği Sosyal Dışlanma Hakkında Ortak Rapor’da (EU Joint Report on Social Exclusion) sosyal dışlanma ve yoksulluk “bireylerin ekonomik, sosyal ve sivil hayata tam katılımlarının engellenme durumu ve/veya bireylerin ulaşabildikleri gelirlerin ya da diğer kaynakların (kişisel, ailesel, sosyal ve kültürel) yetersizliği yüzünden, içinde yaşadıkları toplum tarafından “olması gereken” olarak kabul edilen hayat standartlarından ve yaşam kalitesinden yoksun yaşamaları” olarak tanımlanmıştır (Burchardt v.d., 2002, s. 4).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ise sosyal dışlanmayı temel sivil ve sosyal hakların tanınmaması (örneğin yeterli ve gerekli sağlık hizmetine, eğitime ve ekonomik olmayan diğer refah formlarına ulaşım), ve bu hakların tanınması durumunda hakların elde edilmesi yönünde gerekli olan hukuki sistemin eksikliği ya da işlevsizliği olarak tanımlamaktadır (Burchardt v.d., 2002, s. 4).

Sosyal dışlanmanın meydana gelmesinde bir dizi temel sosyal gösterge veya risk faktörü mevcuttur. Bu risk faktörleri sosyal içerme olasılığı üzerinde olumsuz etkiler göstermektedirler. Düşük gelir, vasıfsız işgücü, olumsuz sağlık koşulları, göç, düşük eğitim seviyesi, cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılık ve ırkçılık, yaşlılık, boşanma, uyuşturucu madde ve alkol bağımlılığı bunlardan bazılarıdır (European Commission Joint Report on Social Inclusion 2002, s. 10).

Sosyal dışlanmanın temel nedenleri ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bruchardt (Burchardt v.d., 2002:3) literatürdeki bu belirgin görüş ayrılığına sahip olan düşünceleri şu şekilde sıralamaktadır: İlk görüş; bireysel davranışların ve ahlaki değerlerin temel rol oynadığını savunmaktadır. İkincisi kurumların ve sistemlerin rolleri üzerinde durmaktadır. Son olarak üçüncüsü ise ayrımcılık ve haklardan yoksun olma konularının sosyal dışlanmanın temel nedeni olduğunu ileri sürmektedir.

Sosyal dışlanmanın göstergeleri olarak işsizlik, gelir seviyesinin düşük olması, düşük eğitim düzeyi, yalnızlık, psikolojik rahatsızlıklar, engellilik ve diğer fiziksel sağlık problemleri, kalabalık evler, kötü yaşam koşulları, suç ve şiddet unsurlarının varlığı,

politik aktivitelerin dışında kalma, yaşanan mekânın özellikleri, sosyal bütünleşmenin dışında kalma ekonomik istikrarsızlık olarak sayılabilmektedir (Larsson ve Halleröd B., 2009, s. 55).

Sosyal dışlanma ve suç çok yönlü bir ilişkiye sahiptir. Sadece ekonomik katılım yoksunluğunu kapsamayan aynı zamanda sosyal ve politik ilişkileri de içeren sosyal dışlanmaya maruz kalmış kişiler her yaşta olmak üzere ceza adalet sisteminde yer aldıkları görülmektedir (Hale ve FitzGerald, 2007, s. 142).

Hale ve FitzGerald, *Social Exclusion and Crime* (Hale ve FitzGerald, 2007, s. 142) “Sosyal Dışlanma ve Suç” adlı çalışmalarında sosyal dışlanma ve suç arasındaki ilişkiyi üç farklı yönden ele almışlardır. Bunlar işgücü piyasasının rolü, tüketici olarak ekonomik katılım ve ceza adalet sisteminin etkisi şeklinde sıralanmaktadır.

İşgücü piyasasının sosyal dışlanma ve suç üzerinde önemli etkileri olduğunu belirten Hale ve FitzGerald işgücü piyasasından dışlanan ve ekonomik olarak marjinalleşen bireylerde suç davranışında artış eğiliminin görüldüğüne dikkat çekmektedirler. Hale ve FitzGerald bireyin tüketim toplumuna katılımında ise günümüzde özellikle teknoloji alanındaki yeniliklerin gençler tarafından yoğun tüketiminin söz konusu olduğunu bu nedenle de firmaların gençlere yönelik ticari kampanyalar yürüterek gençleri hızlı bir tüketime yönlendirdiklerini gençlerin de ekonomik olarak karşılayamadıkları durumlarda toplumdan dışlanmamak adına suç davranışını bir çözüm olarak gördüklerini tespit etmişlerdir. Bu noktada son yıllarda genç suçlular arasında hızla artan cep telefonu hırsızlığını örnek olarak göstermektedirler. Ceza adalet sisteminin dışlanma üzerindeki etkisi ise şu şekilde açıklanmıştır. Sistem tarafından cezalandırılan birey hapisaneye girerek etiketlenmekte veya potansiyel dışlanmış olma özelliği taşıyabilmektedir (Hale ve FitzGerald, 2007, s. 142).

Young ve Matthews’e göre genç suçluluğu birbirine bağlı birçok problem ile birlikte ortaya çıktığı düşünülse de bunları kontrol eksikliği ve gençlerin sosyalizasyon süreci olmak üzere iki farklı biçimde ele almak mümkündür. Öncelikle iyi bir şekilde çocuk yetiştirememesi, yetersiz eğitim (okuldan uzaklaşma, devam etmeme gibi), sosyal dışlanma, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı gibi durumlar sonucunda gençler arasında suça eğilimin görülmesi söz konusu olabilmektedir (Young ve Roger, 2011, s. 9).

MacDonald bireyin geçiş dönemi olarak ele aldığı gençlik çağında etkili olan kurumlara, düzenlemelere ve politikalara dikkat çekerek bunların gençlik dönemini yapılandırdıklarını vurgulamaktadır. MacDonald’a göre bunlar arasında bulunan aile, eğitim, barınma, istihdam ve adalet sistemi gibi yapıların son yıllarda uğradıkları bir takım değişiklikler gençliğin geçiş dönemini olumsuz yönde etkileyebilmekte böylece gençlik döneminin daha riskli, daha güvensiz hale gelmesini ve hali hazırda dezavantajlı olan gençlerin sosyal dışlanmış olma eğilimlerini arttırmaktadır (Macdonald, 1997, s. 186). Williamson H.; MacDonald gibi gençliği bir geçiş dönemi olarak tanımlamakta erken bir dönemde okulu bırakmanın, meslek edinme hazırlıkları içerisinde bulunmamanın ve bunun sonrasında iş gücü piya-

sasından marjinalleşmenin veya sadece düşük ücretli, kısa süreli işlerde çalışmanın genç bireylerin savunmasız bir duruma gelmesine yol açan bir takım risklerle karşı karşıya kalmasına neden olduğunu vurgulamaktadır (Williamson, 2007, s. 24).

Kayıt altına alınan suçlar en yaygın olarak genç erkek nüfusu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Gençlik, suç ve alt sınıflar arasındaki ilişkiler literatürde sıkça ele alınmaktadır. Yaş faktörü dışlanma ve suç arasındaki önemli bir bağı göstermektedir. Birçok araştırma gençlikten iş, evlilik ve babalık anlamında yetişkinliğe geçişte suç davranışını gerçekleştirme kararından vazgeçmenin önemine dikkat çekmektedir (Foster, 2000, s. 320). Yetişkinlikte bireyin sahip olması beklenen kazanımlar ile suç davranışı sonrasında ortaya çıkabilecek dışlanma riski konusunda yetişkinlerin genç bireylere göre suç eyleminden uzak durmaları söz konusu olabilmektedir.

Suç davranışını açıklamada sosyal dışlanma önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle genç yaşta işlenen suçları açıklamada bireyin maddi veya maddi olmayan olanaklardan kısmen veya tamamen yoksun olma durumu olarak tanımlanan sosyal dışlanma suç davranışının gerçekleşmesinde etkisi olabilecek risk faktörleri arasında bulunmaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde bireyin karşılaşılabileceği yapısal ve bireysel sorunlara çözüm üretememesi durumunda kişinin sosyal dışlanmaya maruz kalması suç davranışına yönelmesini kolaylaştırıcı etkileri söz konusu olabilmektedir. Bunun yanı sıra suç davranışını gerçekleştiren gencin suç davranışı sonrasında toplumda suçlu olarak etiketlenmeleri bireyin toplumsal bütünleşmesinde bir engel teşkil edebilmektedir.

Bu çalışmada genç suçluların sosyal dışlanmaya maruz kalıp kalmadıklarını tespit etmek amacıyla Jehoel-Gijsbers ve Vrooman tarafından geliştirilen “Sosyal Dışlanma Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçekte sosyal dışlanmanın boyutları maddi yoksunluk, sosyal haklar, sosyal katılım ve kültürel entegrasyon olmak üzere dört farklı şekilde ele alınmaktadır. Jehoel-Gijsbers ve Vrooman tarafından belirlenen sosyal dışlanmanın alt boyutları ve genç suçluluğu ile ilişkileri:

Maddi Yoksunluk

Gençlerin içinde bulunduğu işgücü piyasasındaki değişimler onların sosyal dışlanmaya maruz kalabilmelerinde önemli etkileri olabilmektedir. İşgücü piyasasının doğası aynı zamanda suçlu gençlerin şekillenmesinde de etkilidir (Stephenson M., 2006, s. 47) İşsizlik ve suç arasındaki ilişkiyi birçok çalışma ele almaktadır (Craine,1997, s. 150).

Bireyin sosyalizasyon sürecinde en önemli aktörlerden biri olan aile ve ailenin sahip olduğu ekonomik durum, çocukluk dönemi ve sonrasında takip eden gençlik döneminde bireyin suçlu davranışa yönelmesinde etkili olabilmektedir.

Machin S. “Childhood Disadvantage and Intergenerational Transmissions of Economic Status” (Çocukluk Dezavantajlılığı ve Kuşaklararası Ekonomik Statünün Geçişi) adlı ma-

kalesinde ebeveynlerin sosyal ve ekonomik statülerinin bireylerin sosyal ve ekonomik statülerinin şekillendirilmesindeki etkilerini araştırmış ve çocukluk yıllarında yaşanan dezavantajların yetişkinlik döneminde de devam ettiği ve bu dezavantajların sıklıkla gelecek nesillere aktarıldığını ortaya konmuştur. Machin S. bireyin büyüme çağında düşük gelirli ebeveyne sahip olmasının iş gücü piyasasında başarı kazanmakta güçlü bir dezavantaj olduğu gibi işsizlik ve suç davranışına katılım gibi faktörlere etkisinin de söz konusu olabileceği belirtilmiştir (Machin, 1998, s. 17-21).

Sosyal dışlanmanın maddi boyutu; gelir yoksulluğu ve ailelerin çocuklarına sundukları maddi varlıklara ulaşmalarındaki kapasite ile ilişkilidir (Morris v.d., 2009, s. 19). Bu nedenle gencin maddi yoksunluğunu aynı zamanda ailelerin maddi varlıkları ile ilişkilendirmek mümkündür. Maddi yoksunluk gencin sosyal dışlanmaya maruz kalmasında ve suç davranışına yönelmesinde etkili olabilecek önemli faktörlerden biri olarak ele alınabilir.

Sosyal Haklara Ulaşma

Sosyal dışlanma kavramının genel olarak yapılan tanımı ele alındığında bireyin sosyal haklara ulaşmasındaki yetersizlik veya yoksunluğa vurgu yapıldığı görülmektedir. Sosyal haklar bu noktada sosyal dışlanmanın önemli bileşenleri arasında bulunmaktadır (Gough v.d., 2006, s. 76).

Sosyal haklara erişememe veya tamamen yoksun olma sosyal dışlanma kavramının önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Byrne D. bireyin içinde bulunduğu toplumda sosyal ve ekonomik fırsatlara katılımının sınırlı olması veya katılımın bulunmadığı durumlarda sosyal dışlanmanın ortaya çıkmasında önemli etkileri olduğunu vurgulamaktadır (David, 1999, s. 2).

Genç suçluluğunda sosyal dışlanma faktörünün etkisini belirlemede önemli bir boyut olan sosyal haklar; Jehoel-Gijsbers ve Vrooman tarafından kurumlardan veya yardımlardan yararlanabilme ile uygun ve güvenli çevrede yaşama olmak üzere iki ayrı başlık altında ele alınmaktadır (Gerda v.d., 2007, s. 32).

Kurumlardan veya Yardımlardan Yararlanabilme

Bireylerin, ailelerin veya grupların sosyal dışlanmaya maruz kalmalarının belirlenmesinde temel hizmetlere olan erişimi önemlidir. Pierson J. temel hizmetler kapsamında bireylerin çeşitli ihtiyaçlarına yönelik olarak hane içi ve hane dışındaki özel ve kamusal özellikteki hizmetleri ele almaktadır. Hane içi hizmetlerde elektrik, su gibi bireylerin ihtiyaç duyduğu her tür hane içi hizmeti kapsarken hane dışı hizmetler ise ulaşım, doktor ve hastane v.b. olanakları kapsamaktadır. Düşük sosyo ekonomik olanaklara sahip veya dezavantajlı bölgelerde hane içi ve dışı hizmetlere ulaşmada bireyler sıklıkla engellerle karşılaşmaktadırlar (Pierson, 2001, s. 15).

Bireyin içinde bulunduğu toplumda yaşamını sürdürmede destek olan sağlık, beslenme, eğitim gibi kurumsal hizmetlerden yeteri kadar faydalanamama veya erişememe sosyal olarak dışlanma sonucunu beraberinde getirebilmektedir (Saith, 2001, s. 7). Sosyal dışlanmanın meydana gelmesiyle sosyal veya fiziksel olarak savunmasız (vulnerability) çocuk veya gençlerde suç davranışına veya anti sosyal davranışlara yönelme söz konusu olabilmektedir (Kane, 2011, s. 98). Buradan hareketle gencin suç davranışına yönelmesinde içerisinde yaşadığı toplum tarafından sunulan hizmetlerin gence ulaşılabilirliği önemli bir faktör olarak ele alınmaktadır.

Uygun ve Güvenli Çevrede Yaşama

Konum, ekonomik yapı ve konut tipi yoksulluğun mekânsal dağılımının ölçülmesinde önemli göstergeler arasındadır. Genel olarak, düşük sosyo-ekonomik seviyedeki bireyler devlet desteğinin yetersiz olduğu mekânlarda yoğun olarak yaşamlarını sürdürmektedirler (Lupton ve Power, 2002, s. 119).

Macdonald ve Marsh'a göre sosyal dışlanma yoksul bölgelerde yaşayan gençlerin karşılaştıkları birçok sosyal ve ekonomik zorlukları tanımlamada yaygın hale gelmiş bir kavramdır (Macdonald ve Marsh, 2001, s. 385).

Hale ve FitzGerald, ceza adalet istatistiklerinin; sosyo ekonomik statü veya yaşanan çevre verilerinde daha çok dezavantajlı grupların; dezavantajlı ve yüksek suç oranlarının bulunduğu bölgelerde yaşamlarını sürdürme eğilimi gösterdiğini ayrıca sosyal dışlanmanın suç davranışının meydana gelmesinde etkili olduğu gibi suç mağdurlarının ortaya çıkmasında da önemli bir değişken olduğunu belirtmektedirler. Bunun yanı sıra uygun ve güvenli olmayan yoksul bölgelerde yaşayan ve hali hazırda sosyal olarak dışlanmış bireylerin yüksek oranda suç mağduru olma olasılığına sahip olduğunu böylece suç davranışının sosyal dışlanma deneyiminin suç mağduru olma olasılığını da beraberinde getirebildiğini vurgulamaktadırlar (Hale ve FitzGerald, 2007, s. 139).

Ekonomik alanda yaşanan dışlanma, dezavantajlı yaşam alanlarında yoksul konutlaşmayı, düşük geliri ve yetersiz hizmetleri beraberinde getirebilmektedir (Ken Peattie, 2007, s. 180). Bireylerin sosyal normlardan sapan davranışlar sergilemeye eğilimli olmasında genellikle bulunulan çevrenin koşullarının da etkili olduğu düşünülmektedir. Büyük kentlerde bireylerin sosyo ekonomik özelliklerine göre yaşadıkları mekânların ayrışması ve yoksul kişilerin kent yaşamından dışlanarak bu alanlarda normlardan sapma gösteren çevreler edinmelerinde suça olan eğilimi arttırmaktadır (Gough, 2006, s. 35).

Kent ve suç arasındaki ilişkiyi çöküntü alanları boyutunda ele alan Gökulu çöküntü alanlarının kentin bir bölgesinin fiziki imkânlar açısından yetersiz olması sonucunda bireylerin yaşam kalitelerine olan olumsuz etkileri üzerinde durmaktadır. Gökulu çöküntü alanlarının aynı zamanda sosyal dışlanmayı ve damgalamayı kapsayan mekânlar olduğunu bu alanlarda yaşayan dışlanmış bireylerin ekonomik açıdan yoksun, toplumsal açıdan dam-

galanmış ve suç davranışına eğilimlerinin olduğunu vurgulamaktadır (Gökulu, 2010, s. 223). Gölbaşı'da çöküntü bölgeleri ve dışlanma ilişkisine dikkat çekerek toplumda bu tür bölgelere karşı geliştirilen mekânsal etiketlenmenin sonucunda ortaya çıkan ayrımcı davranışların bu bölgelerde yaşanan sorunların katlanmasını beraberinde getirdiğine dikkat çekmektedir (Gölbaşı, 2008, s. 112). Böylece yaşanan çevrenin özellikleri suç davranışını açıklamada kullanılan önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal Katılımcılık

Sosyal dışlanma sadece gelir ve tüketim sorunları üzerine odaklanmayarak yaşamı iyileştirecek olanaklardan kısmen veya tamamen yoksun olma durumunu ele almaktadır (Sapancalı, 2005/3, s. 57). Bu nedenle, sosyal dışlanmanın belirlenmesinde sosyal katılımcılık ve katılımın seviyesi önemli değişkenler arasında bulunmaktadır.

Sosyal dışlanma bireylerin toplumun bütününe katılımını sağlayan sosyal, ekonomik ve politik kaynaklardan mahrum bırakılma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç öncelik olarak yoksulluk ve düşük gelire ele alınmaktadır fakat ayrımcılık, düşük eğitim düzeyi, kötü çevre koşulları bu süreci destekleyen önemli unsurlardır. Bu süreç boyunca bireyler hayatlarının belli bir süresinde kurumlardan ve servislerden, sosyal ağlardan ve toplumun büyük çoğunluğunun sahip olduğu gelişim fırsatlarından mahrum kalmaları söz konusu olmaktadır (Pierson, 2001, s. 7).

Sosyal katılımcılık toplumun geneli tarafından katılımın olduğu aktivitelere katılım olarak tanımlandığı gibi daha belirli bir şekilde "kurumlara" katılım veya "ekonomik büyümeye veya ilerlemeye" katılım şeklinde tanımlanmaktadır (Farrington , 2002, s. 4).

Bireylerde toplumun genel yaşamına (mainstream life of society) katılımın gerçekleşmediği durumlarda dışlanma gerçekleşmesi sonucunda yoksulluk, suç davranışı ve ailenin dağılımı gibi eğilimlerin ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir (Levitas,2007, s. 20). Sosyal katılımdan yoksunluk bireyin suç davranışına yönelimini kolaylaştırmakta olup suçluluk ve sosyal dışlanma ilişkisini anlamada önemli bir özellik olarak ele alınmaktadır.

Kültürel/Normatif Bütünleşme

Jehoel-Gijsbers ve Vrooman çok boyutlu bir olgu olan sosyal dışlanma kavramının kültürel/kurallarla bütünleşme boyutunu açıklarken toplumda uyulması gereken baskın değerlere ve normlara olan bağlılığa odaklanmaktadır. Söz konusu değerler ve normlar toplumun geneli tarafından kabul edilen kuralları kapsamaktadır. Toplumdaki her birey bu kurallara uymak zorundadır aksi takdirde yasal bir yaptırım ile karşılaşması söz konusu olabilmektedir. Bunun yanı sıra toplumda yazısız kurallar mevcuttur ve birey bu kurallara uymadığı takdirde olumsuz toplumsal yaptırımlarla karşılaşması olasıdır (Gijsbers ve Vrooman, 2007, s. 20). Olumsuz yaptırımlarla karşılaşan bireyin sosyal dışlanmaya maruz kalma olasılığı artmakta böylece dışlanmanın ortaya çıkmasında bu alt boyut önem kazanmaktadır.

Metodoloji

Saha çalışmasında nicel ve nitel olmak üzere iki araştırma yöntemi kullanılmıştır. “Sosyal Dışlanma Ölçeği”nin kullanıldığı nicel araştırma yönteminin evrenini Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İstanbul Denetimli Serbestlik Müdürlüğündeki 2013 yılında takip ve denetimi yapılan 22.956 kişi oluşturmaktadır. Saha çalışmasında genç suçluların sosyal dışlanma durumlarını ortaya koyma amacına uygun olarak araştırma örneklemini oluşturmak için yaş kotası belirlenmiştir. Yapılan literatür çalışmasında Türkiye’deki genç yaş aralığı Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanarak ve 27/1/2013 tarihli ve 28541 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinde 14-29 yaş olarak kabul edildiği görülmüştür (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, 2013, s. 1).

Bu kapsamda araştırmaya 18-30 yaş aralığındaki genç suçlular kota örnekleme yoluyla çalışmaya dahil edilmiştir. Yaş sınırının 18’den başlamasının nedeni ise TCK’da 18 yaşından küçük herkesin çocuk olarak kabul edilmesi (Akbulut, 2013, s. 546) ve ayrı ceza hükümlerine tabi olmaları sebebiyle 18 yaş altındaki bireyler örneklem dışında tutulmuş ve üst yaş sınırı ise 30 olarak kabul edilmiştir.

Saha çalışmasının gerçekleştirildiği Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinden hizmet alan kişilerin sosyo demografik özelliklerine ait istatistik verilerin bulunmaması ve her bir dosyaya tek tek bakmak suretiyle yaş dağılımının tespit edilmesinin mümkün olmaması nedeniyle 18-30 yaş aralığına ait tam örneklem sayısı tespit edilememiştir.

Örnekleme sayısı belirlenirken kullanılan ölçme aracından hareket edilerek ölçekte bulunan değişken sayısının en az 5 katına ulaşılması gerekmektedir (Alpar, 2013, s. 94). Buradan hareketle saha çalışmasının nicel araştırma kısmında 35 maddeden oluşan “Sosyal Dışlanma Ölçeği” kullanılarak 18-30 yaş aralığında 234 genç suçluya ulaşılmıştır.

Saha çalışmasında nicel araştırmadan ortaya çıkan sonuçları güçlendirmek adına derinlemesine görüşme ile elde edilen nitel verilere ihtiyaç görülmüştür. Derinlemesine görüşmeler zaman ve maliyet faktörleri göz önünde bulundurularak Ankara Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde gerçekleştirilmiştir. Niteliksel araştırmada Ankara Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde 2014 yılı itibari ile 18.823 kişi yararlanmaktadır. Derinlemesine görüşmeler araştırmanın amacına yönelik olarak niceliksel araştırma yönteminde belirlenen yaş aralığında bulunan bireyler ile gerçekleştirilmiş olup görüşmecilerden elde edilen veriler benzer nitelikler taşıma özelliği gösterdiğinde görüşmeler sonlandırılmıştır. Böylece 18-30 yaş aralığında bulunan 18 genç suçlu ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

“Sosyal Dışlanma Ölçeği” nin birinci bölümünde örneklemin sosyo demografik özelliklerini belirlemek amacıyla yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hal, iş ve aylık geliri ile ilgili olmak üzere altı soru yer almaktadır. İkinci bölümü 5’li likert tipinde otuz beş maddeden oluşan ölçekte yer alan her bir madde “hiçbir zaman” ve “her zaman” arasında değişmektedir. Ölçekte her bir boyut için elde edilen yüksek değerler, sosyal dışlanma düzeyinin

yüksek olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle yüksek değerler maddi yoksunluğun yüksek olduğunu, kurumlardan ve yardımlardan yararlanılmadığını, uygun ev ve güvenli çevre koşullarına sahip olunmadığını, sosyal katılımıcılığın düşük olduğunu ve kültürel entegrasyon ve normlara uymanın başarılmadığını göstermektedir.

Jehoel-Gijsbers ve Vrooman sosyal dışlanma kavramını iki temel boyutta ele almaktadırlar. Birinci boyut ile iki dağılım yönü belirlenmektedir: Maddi (gelirler ve mallar) ve maddi olmayanlar (sosyal haklar gibi). İkinci boyut da aynı şekilde iki yönü belirlemektedir: Sosyal ilişkilere ve bağlara işaret eden sosyal bütünleşme ile değerlere ve normlara işaret eden kültürel bütünleşme.

Yukarıdaki iki temel boyuttan hareketle geliştirdikleri “Sosyal Dışlanma ölçeği” nde maddi yoksunluk, sosyal haklara ulaşma, sosyal katılımıcılık ve kültürel entegrasyon olmak üzere toplam dört boyut bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu boyutlar ve boyutların tanımı ele alınmaktadır (Bayram ve Sam, 2010, s. 84). Ölçekte sosyal haklara ulaşma iki alt boyutta ele alınmıştır. Birincisi sosyal haklar bağlamında kurumlardan ve yardımlarda faydalanabilmeyi kapsarken, ikinci alt boyut ise güvenli ev ve güvenli çevreden faydalanabilmeyi kapsamaktadır.

Tablo 1. Sosyal Dışlanma Ölçeğinin Boyutları ve Tanımları

Sosyal Dışlanma Ölçeği	Tanımı
I. Boyut: Maddi Yoksunluk	Zorunlu ödemelerin güçlüğüyle yapılması, maddi durum hakkında endişelenme, beslenme, giyim, barınma gibi temel gereksinimlerin yeterince karşılanamaması.
II. Boyut A: Sosyal Haklar-Kurum ve Yardımlardan Yararlanma	Bireylerin yararına olacak uygulamalardan haklarının verilmemesi. Başka bir deyişle kamu kurumlarından ve yardımlarından faydalanılmaması.
II. Boyut B: Sosyal Haklar-Uygun ev ve Güvenli Çevre	Yaşanılan çevrenin gürültülü ve kirli olması, çevrede sürekli olaylar çıkması, komşuluk ilişkilerinin iyi olmaması, kişinin kendini güvende hissetmemesi, uygun ev ve güvenli çevre koşullarına sahip olunmaması.
III. Boyut: Sosyal Katılımıcılık	Kişinin kendisini toplumdan dışlanmış hissetmesi, sosyal ilişki kurabileceği kişi sayısının çok az olması, sırlarını paylaşabileceği arkadaşlarının olmaması ya da çok az olması, kişinin arkadaşlarından çok az sosyal destek görmesi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşamaması.
IV. Boyut: Kültürel Entegrasyon, Normlara Uyma	Kişinin arkadaşlarının yararına olacaksa yalancı şahitlik yapması, yakalanmadığı sürece kanunları çiğnemesi, ücretli olarak çalışanların veya işsizlik parası alanların ek bir işte çalışmalarını uygun bulması ve başkalarının emekli veya sigorta karnelerini kullanarak ücretsiz muayene olunmasını veya ilaç alınmasını uygun karşılamaması.

Kaynak: Bayram N., Sam N., Yaşam Tatmini ve Sosyal Dışlanma, Ekim, 2010, Cilt: 12, sayı:4, sayfa: 79-92, s. 84

Jehoel-Gijsbers ve Vrooman sosyal dışlanma ile ilgili olarak geliştirdikleri kavramsal modelin gelişiminde üç temel düşünceyi dikkate almışlardır. Bunlar (Gijsbers ve Vrooman, 2007, s. 18):

Sosyal dışlanma ekonomik-yapısal ve sosyo kültürel yaşamı ilgilendiren çok boyutlu bir kavramdır. Teorik olarak maddi yoksunluk, sosyal haklara yetersiz erişim, eksik sosyal katılım ve kültürel olarak bütünleşememeyi içermektedir.

Sosyal dışlanmış olma (durumun karakteristiği) özellikleri ve sosyal dışlanmayı (süreç) artırma olasılığı olan risk faktörleri arasındaki ayrımın yapılması.

Risk faktörleri mikro düzeyde bireysel, mezo düzeyde resmi veya resmi olmayan organizasyonlarda, makro düzeyde ise devlet veya toplum gibi genel yapılarda etkileri görülebilmektedir.

Risk faktörleri ve sosyal dışlanma durumunun özellikleri arasındaki temel ayrım dört boyut içerisinde tanımlanan “eksiklikler” temelinde sosyal dışlanmanın gelişim derecesi belirlenmektedir. Örneğin birey düşük gelire sahip olmakla sosyal olarak dışlanmış değildir fakat temel ihtiyaçlarını karşılamakta, problemleri çözmede zorlanmalar gibi maddi yoksunluk içerisindedir. Düşük gelire sahip olmak gibi bir durum sosyal dışlanmanın bir göstergesi olamaz ancak sosyal dışlanmanın bir risk faktörü olarak kabul edilebilir (Gijsbers ve Vrooman, 2007, s. 18).

Araştırmanın nitel kısmında denetimli serbestlikten yararlanan 18 suçlu genç birey üzerinde gerçekleştirilen görüşmelerde örneklemin sosyo demografik özelliklerinin bilgisi ile sosyal dışlanmışlıkları ve suç davranışı arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda görüşmenin amaçları doğrultusunda örneklemin sosyo demografik özellikleri, sosyal dışlanma süreçleri ve suç davranışı ile ilgili deneyimlerine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Saha çalışmasının ilk bölümü olan “Sosyal Dışlanma Ölçeği” Denetimli serbestlikten yararlanan 234 kişiye uygulanmıştır. Veriler IBM SPSS Statistics 22 programına aktarılarak istatistiksel analizler yapılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için frekans dağılımları, sürekli değişkenler için ise tanımlayıcı istatistikler (ort.±ss) verilmiştir.

Derinlemesine gerçekleşen görüşmelerin araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz; elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı, görüşülen bireylerin görüşlerinin çarpıcı biçimde yansıtmak amacıyla sık sık doğrudan alıntılarının kullanıldığı analiz tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2003, s. 42).

Bulgular

İki farklı yöntemle gerçekleştirilen saha araştırmasının bulguları bu başlık altında değerlendirilecektir. “Sosyal Dışlanma Ölçeği” ile elde edilen bulgulara yer verilecek daha sonra

Denetimli Serbestlikten yararlanan 18 kişi ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen sonuçlar incelenecektir.

Sosyal Dışlanma Ölçeği toplam 234 kişiye uygulanmış olup cinsiyet dağılımına incelendiğinde büyük çoğunluğun erkek olduğu görülmektedir. Cinsiyet ve suç ilişkisi ele alındığında genel olarak kadınların suç eyleminde bulunma oranlarının erkeklere göre daha düşük olduğu kriminoloji literatüründe kabul edilen bir görüştür. İçli'nin (İçli, 2004: 1) de belirttiği üzere suç genel olarak bir erkek davranışıdır. Araştırma bulgularında da görüldüğü gibi hükümlülerin %97,9'u erkek olup sadece %2,1'i kadındır.

Ölçeği cevaplayan suçlu veya suça bulaşmış kişilerin yaş dağılımı incelendiğinde 24 yaş ve altı ile 25-29 yaş aralığında kişilerin 30 yaş üzerine göre daha yoğun olduğu görülmektedir. İçli'nin (İçli T., 2004, s.325) de vurguladığı üzere suç biliminde; nüfusun suça katılım oranı adolesan ve ilk yetişkinlik dönemlerinde en üst seviyeye ulaşır, daha sonra yaşla birlikte düşme eğilimi göstermektedir. Gerçekleştirilen saha çalışmasında da benzer bir eğilim saptanarak suç işlemiş veya suça bulaşmış kişilerin yaş dağılımlarının adolesan ve ilk yetişkinlik dönemlerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Nicel araştırmaya katılanların %18,2'si ilkokul mezunu iken %38,5'i ortaokul, %28,6'sı lise, %14,7'si ise üniversite mezunudur. Eğitim durumu ve suç arasındaki ilişki birçok araştırmaya konu olmuştur.

Suç davranışını açıklamada önemli bir değişken olan eğitim, beyaz yaka suçları dışında birçok suçlunun düşük eğitim seviyesine sahip olduğu araştırmalara konu edilmektedir. Alınan eğitim sayesinde bireyler karşılaştıkları problemleri çözmede şiddet yerine daha barışçıl çözümler geliştirebilmekte, kişisel tatminle birlikte daha yüksek gelir ve statü elde edeceği işler bulma imkânına sahip olmaktadır. Bu nedenle yüksek eğitim seviyesine sahip kişilerin suç davranışında bulunmaları, eğitim seviyesi düşük olanlara göre daha düşük bir olasılığa sahiptir (Kızmaz, 2004, s. 292). Birçok çalışma, suçsuzlara göre suçluların daha az eğitilmiş bir geçmişe sahip olduğunu gösterir. Suçluların eğitim durumları iyi değildir ve erken yaşlarda okullarını terk etmeye meyillidirler. Eğitimin suç üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların geneli bireylerin eğitim seviyelerindeki yükselmenin, bireylerin yetenek ve becerilerini artırdığını, böylece yasal işlerden kazançlarının arttığını ve yasadışı faaliyetlerin fırsat maliyetinin yükseldiğini vurgulamaktadır (Yıldırım ve Öcal, 2001, s. 9). Bu nicel araştırmada da görüldüğü gibi örneklemin sadece %14,7 si üniversite mezunu olduğunu belirtirken %38, 5'i eğitim durumunuz nedir sorusuna ortaokul olarak cevap vermiştir. Herhangi bir şekilde suç davranışına bulaşmış örneklemin eğitim seviyesinin yüksek olmadığı görülmektedir.

Nicel araştırmaya katılanların %21, 9'u evli iken %78, 1'i ise bekârdır. Örneklemin büyük bir çoğunluğunun genç yetişkinlik döneminde bulunmasına rağmen bekar olmaları dikkat çekmektedir. TÜİK Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2014 verilerine göre erkeklerde ortalama evlenme yaşı 26,9 iken kadınlarda bu yaş 23,7 dir (TÜİK Evlenme ve Boşanma

İstatistikleri, 2014). Araştırmaya katılan örneklemin yaş dağılımı incelendiğinde 25-29 yaş aralığında %49,8 oranla hemen hemen yarısının yoğunlaştığı görülmesine rağmen Türkiye evlenme yaşı verilerinin aksine örneklemin (%97,9'u erkek olduğu göz önünde bulundurulur) büyük oranda bekar olduğu görülmektedir. Bu durum suç işlemiş bireylerin evlilik kurumundan dışlanmış olabileceklerini akla getirmektedir.

Yapılan araştırmalar ve istatistikler genel olarak, evlilerin en az suç işlediklerini sonra dul-ların ve daha sonra da bekârların geldiğini, boşanmışların ise en yüksek suçluluk oranına sahip olduklarını göstermektedir. Dönmezer; evlilik yaşamının sosyal eğilimleri güçlendir-mek üzere suçluluğu önleyici etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Dönmezer, 1994, s. 334). Medeni durum ve suç arasındaki ilişki ele alınacak olursa evliliğin yalnız başına bireyi suç davranışından uzak tutucu işlevi olduğu söylenemez ancak bireyin sosyal hayata bağlı-lığını kuvvetlendirici bir etkisi olduğu ve bu etki sonucunda yasal olmayan davranışlardan kaçınmasını gerektirecek bir faktör olarak ele almak mümkündür. Yapılan araştırmada elde edilen bulgularda da görüldüğü gibi bekâr bireylerin suç davranışına olan eğilimleri evli bireylerden daha yüksektir.

Gelir seviyesi veya gelir dağılımı suç ile ilgili yapılan araştırmalarda kullanılan en yaygın ekonomik göstergelerdir. Bireylerin gelir durumundaki iyileşme, suç işlemenin fırsat ma-liyetini artıracığından suçu azaltıcı etki yaratacaktır. Farklı bir ifadeyle, düşük gelir suç işleme eğilimini yükseltebilir (Cömertler ve Kar, 2007, s. 37). Örneklemin gelir ve mes-lek grupları ele alındığında görüşülenlerin %58,6'sı ücretli çalışan iken %29, 7'si kendi hesabına çalışan, %11, 7'si ise diğer meslek gruplarından olduğu tespit edilmiştir. Aylık ortalama gelire bakıldığında ise araştırmaya katılanların %16,6'sının aylık ortalama net geliri 1000 TL'nin altında iken %37,2'sinin 1000-1499 TL aralığında, %29,1'inin 1500-2000 TL aralığında ve %17'sinin aylık ortalama net geliri ise 2000 TL'nin üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak araştırmaya katılanların aylık gelir dağılımlarının düşük ve orta seviyede yoğunlaştığı görülmektedir.

Eğitim ve öğretimin yararlarına erişimin sadece kendi içerisinde faydaları bulunmamaktadı-r aynı zamanda bireyin iş bulabilme şansını da yükseltmesi bakımından önemlidir. Son yıllarda suç davranışı üzerinde yapılan araştırmalarda okuldan dışlanma, akademik başa-rısızlık ve işsizlik arasındaki ilişkilerin kullanımı yaygın olarak görülmektedir. Bunlar ara-sında bireysel özelliklerle birlikte işsizliğin suç davranışı eğilimi ile ilgisi olduğu uzun süreli işsizliğin özellikle genç erkekler arasında yüksek oranda suç, düzensizlik ve mutsuzluğu sürdürdüğü yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir (Finer ve Nellis, 1998, s. 110).

Örneklemin eğitim durumu ele alındığında %56,7'si ilkokul ve ortaokul olarak belirtmiş olup %43,3'ü ise lise ve üniversite olarak belirtmiştir. Örneklemin düşük eğitim seviyesin-de yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitim durumunun iş bulabilme şansını yükseltmesi baki-mından önemli bir değişken olduğu göz önünde bulundurulduğunda düşük eğitim seviye-si beraberinde gelen ekonomik yoksunluk bireylerin sosyal dışlanmalarına veya dışlanmış olma ihtimalinin kuvvetlenmesinde önemli bir rol almaktadır. Elde edilen bulgularda da

düşük eğitim seviyesine sahip kişilerin maddi yoksunluk alt boyutunda lise ve üniversite mezunlarına göre daha yüksek düzeyde dışlandıklarını göstermektedir.

Sosyal Haklar II (Uygun ev ve Güvenli çevre) alt başlığında ise ilkokul mezunlarının lise ve üniversite mezunlarına göre uygun ev ve güvenli çevre alt boyutunda ölçülen dışlanma düzeyleri daha yüksektir. Sosyal Haklar-Uygun ev ve Güvenli çevre alt boyutunda yaşanan çevrenin gürültülü ve kirli olması, çevrede sürekli olaylar çıkması, komşuluk ilişkilerinin iyi olmaması, kişinin kendini güvende hissetmemesi, uygun ev ve güvenli çevre koşullarına sahip olunmaması konularında sorular yöneltilmiştir. Bu sorular çerçevesinde ilkokul mezunu genç suçluların uygun ev ve güvenli çevre alt boyutunda ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına göre daha çok dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Hale ve FitzGerald (Hale ve FitzGerald, 2007, s.139) ceza adalet istatistiklerinin; sosyo ekonomik statü veya yaşanan çevre verilerinde daha çok dezavantajlı grupların; dezavantajlı ve yüksek suç oranlarının bulunduğu bölgelerde yaşamlarını sürdürme eğilimi gösterdiğini belirtmektedirler. Bu araştırmanın nicel verileri ile paralel olarak elde edilen sonuçlarda düşük eğitim seviyesi bir dezavantajlılık olarak kabul edilmesiyle ilkokul mezunu genç suçluların uygun ev ve güvenli çevre alt boyutunda lise ve üniversite mezunu genç suçlulardan daha çok dışlanmaya maruz kaldıkları söylenebilir.

Tablo 2. Sosyal Dışlanma Düzeylerinin Dağılımı

Sosyal Dışlanma	N	%
Düşük Düzeyde	158	67,5
Orta Düzeyde	76	32,5
Yüksek Düzeyde	0	0,0
Toplam	234	100,0

Saha araştırmasında kullanılan Sosyal Dışlanma Ölçeği'ni cevaplayan katılımcıların araştırma sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda genel sosyal dışlanmışlık düzeyleri yukarıdaki tabloda olduğu gibi belirlenmiştir. Örneklemin yüksek düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kalmadıkları gözlenmiş %67, 5'inin düşük düzeyde %32, 5'inin ise orta düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Alt boyutlar arasında en düşük düzeyde sosyal dışlanma "Sosyal Haklar-Kurum ve Yardımlardan Yararlanma" boyutunda görülmüştür. Sosyal haklar boyutunun bir alt başlığı olan Kurum ve Yardımlardan Yararlanma Gijsbers ve Vrooman (Jehoel-Gijsbers ve Vrooman, 2007, s. 18) tarafından "Hastane, vergi dairesi, nüfus müdürlüğü gibi kamu kurumlarında sorun yaşama ve kötü muamele ile karşılaşma, kredi ve sigorta müracaatlarının reddedilmesi, bireylerin yararına olacak uygulamalardan haklarının verilmemesi." başka bir deyişle kamu kurumlarından ve yardımlarından faydalanılamaması olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımdan hareketle araştırmaya katılan genç suçluların bir kamu kurumu hizmeti olan Denetimli Serbestlik Hizmetinden yararlanıyor olması ile bu alt boyuttan düşük düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları sonucuna ulaşmak mümkündür.

Alt boyutlar arasında sosyal dışlanma derecesinin yoğunlaştığı “orta düzey” “yüksek düzeye” e ait istatistiki verilerin anlamlı olmamasından dolayı araştırmamanın genelinde yüksek düzeyde dışlanmanın karşılığı olarak kabul edilmiştir. Buradan hareketle araştırmada genç suçluların en yüksek sosyal dışlanma düzeyi olarak %50,9 ile Sosyal Katılımcılık ve ikinci sırada %43,6 ile Kültürel Entegrasyon Normlara Uyuma alt boyutlarında yoğunlaştıkları görülmüştür.

Bu iki alt boyutu Gijssbers ve Vrooman (Jehoel-Gijssbers ve Vrooman, 2007, s. 18) Sosyal Katılımcılık alt boyutunu “Kişinin kendisini toplumdaki dışlanmış hissetmesi, sosyal ilişki kurabileceği kişi sayısının çok az olması, sırlarını paylaşabileceği arkadaşlarının olmaması ya da çok az olması, kişinin arkadaşlarından çok az sosyal destek görmesi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşaması.” biçiminde açıklarken Kültürel Entegrasyon, Normlara Uyuma alt boyutunu “Kişinin arkadaşlarının yararına olacaksa yalancı şahitlik yapması, yakalanmadığı sürece kanunları çiğnemesi, ücretli olarak çalışanların veya işsizlik parası alanların ek bir işte çalışmalarını uygun bulması ve başkalarının emekli veya sigorta karnelerini kullanarak ücretsiz muayene olunmasını veya ilaç alınmasını uygun karşılaması.” şeklinde tanımlamışlardır.

Nicel araştırmamanın genel verileri ele alındığında her hangi bir nedenle suç davranışıyla ilişkisi olan örneklemin sosyal dışlanmanın alt boyutları olarak ele alınan “sosyal katılımcılık” ve “kültürel entegrasyon, normlara uyuma” boyutlarında diğer alt boyutlara göre daha yüksek düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Böylece sosyal dışlanmanın alt boyutlarından olan “Sosyal Haklar- Kurum ve Yardımlardan Yararlanma”da en düşük düzeyde sosyal dışlanma görülürken, kişinin kendisini toplumdaki dışlanmış hissetmesi, sosyal ilişki kurabileceği kişi sayısının çok az olması, sırlarını paylaşabileceği arkadaşlarının olmaması ya da çok az olması, kişinin arkadaşlarından çok az sosyal destek görmesi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşaması olarak tanımlanan “Sosyal Katılımcılık” alt boyutunda diğer alt boyutlara göre sosyal dışlanma düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur.

Bireyin veya bir grubun toplumla olan ilişkilerinin veya kurumlarla olan ilişkilerinin zedelenmesi veya kopması olarak açıklanan sosyal dışlanma aynı zamanda toplumda dayanışma düşüncesinin zayıfladığını ifade etmektedir (Sapancalı, 2005/3, s. 57). Sosyal dışlanmanın bir alt boyutu olarak ele alınan Sosyal Katılımcılık bireyin özellikle toplumsal bağlarına vurgu yapmaktadır. Araştırma verilerinde denetimli serbestlikten yararlanan hükümlülerde gözlenen yüksek düzeyde Sosyal Katılımcılık alt boyutundaki dışlanmayı Travis Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisi ile açıklamak mümkündür.

Travis Hirschi 1969 yılında ortaya koymuş olduğu Sosyal Bağ Teorisi (Social Bonding Theory) bireylerin neden suç ile ilgili olduklarına odaklanmaktadır. Hirschi'ye göre bireyin okul, iş çevresi gibi sosyal çevreleri ile sosyal kurumlarla, ebeveynleriyle, arkadaşlarıyla kurduğu ilişkiler suç davranışını açıklamada önemli yer tutmaktadır. Hirschi'ye göre bu bağlar güçlü olduğu zaman bireyler suç davranışında bulunduğu zaman toplumdaki konumlarına zarar vereceğini düşünerek reddeder, bu bağlar kuvvetli değil ise bireyler suç davranışını gerçekleştirmeye eğilimleri artar (Eitzen, 1985, s. 50).

Hirschi'ye göre "suç davranışları topluma karşı bireysel bağların zayıfladığı ve koptuğu zaman sonuçlanacaktır". Hirschi'nin teorisindeki temel bakış açısı sosyal bağ üzerine odaklanmaktadır. Bu görüş dört ana bileşeni içermektedir: Aileye, arkadaşlara ve öğretmenlere bağlılık, geleneksel aktivitelere bağlılık, davranışın geleneksel biçimine bağlılık ve ahlaki değerlerin önemine olan inanç. Hirschi'nin bakış açısına göre eğer bir gencin bağlılıkları, ilgileri, inanışları düşükse gencin suçlu olma ihtimali yükselecektir. Başka bir deyişle, sosyal bağdaki kişisel ilişkiler düşükse suç davranışlarında artış olacaktır (Özden, 2004 /1, s. 55-56). Travis Hirschi'nin sosyal bağ teorisinden hareketle araştırmaya katılan örneklemin Sosyal Katılım alt boyutunda ölçülen yüksek sosyal dışlanma düzeyi bulgusu Hirschi'nin sosyal bağ teorisinde yer aldığı gibi suç davranışı ile sosyal bağın/katılımın anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Araştırmada sosyal dışlanmanın alt boyutları olarak ele alınan maddi yoksunluk, sosyal haklar (kurum ve yardımlardan faydalanma- uygun ev ve güvenli çevre), sosyal katılımçılık ve kültürel entegrasyon normlara uyma boyutları ile genç suçluların (yaş, eğitim seviyesi, medeni durum, meslek grubu ve aylık ortalama gelir gibi) sosyo-demografik özellikleri arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Bu sonuçlara göre genç suçluların yaş dağılımlarının sosyal dışlanma alt boyutlarında belirleyici bir değişken olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan genç suçluların eğitim seviyeleri ve sosyal dışlanma alt boyutları arasındaki farklılık incelendiğinde genç suçlulardan ilkokul ve ortaokul mezunu olanların üniversite mezunu olanlara göre "maddi yoksunluk" alt boyutunda daha çok dışlanmakta oldukları tespit edilmiştir. Böylece eğitim seviyesi genç suçluların maddi yoksunluk alt boyutunu ölçmede belirleyici bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç suçlularda eğitim seviyesi düştükçe maddi yoksunluk alt boyutunda dışlanmanın artmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra ilkokul mezunu genç suçluların uygun ev ve güvenli çevre alt boyutunda ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına göre daha çok dışlanmaya maruz kaldıkları görülmüştür. Bu bağlamda eğitim seviyesini genç suçluluğu ve sosyal dışlanma ilişkisinde önemli bir değişken olarak ele almak mümkündür.

Genç suçluların medeni durumları ve meslekleri ile sosyal dışlanma alt boyutları arasındaki ilişki analiz edildiğinde bu değişkenlerin sosyal dışlanma alt boyutlarında belirleyici olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan düşük gelir grubuna sahip genç suçluların maddi yoksunluk ve uygun ev ve güvenli çevre alt boyutundan diğer gelir seviyelerine sahip genç suçlulara göre daha yüksek oranda dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında gelir seviyesi genç suçluluğu ve sosyal dışlanma ilişkisinde belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Saha çalışmasının nicel araştırma sonuçlarından elde edilen verilere göre genç suçlulara ait sosyal dışlanma düzeyleri incelendiğinde hiçbir genç suçluda yüksek düzeyde dışlanma ölçülmemiştir. Araştırma sonuçlarına göre genç suçluların sosyal dışlanma düzeyleri ile yaş, medeni ve mesleki durum, gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak eğitim seviyesi genç suçluların sosyal dışlanma düzeylerinde etkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen bulgularda orta düzeyde dışlanmanın en yüksek oranı eğitim düzeyi ilkökul olan genç suçlularda görülmektedir. Eğitim seviyesi ilkökul olan genç suçluların diğer eğitim seviyelerine göre daha yüksek düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Saha çalışmasında niteliksel yöntemle 18 genç suçlu ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sonucunda niceliksel verileri destekleyen bulgulara ulaşılmıştır.

Derinlemesine görüşme gerçekleştirilen 30 yaş altındaki genç suçlulardan altı suçlunun işsiz ve büyük çoğunluğunun düşük gelirli işlerde çalışan eğitim düzeyi düşük bekar erkeklerden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Niteliksel araştırma kapsamında görüşülen 18 genç suçlunun çoğunluğunun görüşmelerdeki anlatılarına dayanarak, niceliksel araştırma bulgularına benzer biçimde, ekonomik durumlarının iyi olmadığı anlaşılmaktadır. 18 kişiden sadece 3'ü maddi koşullarının iyi olduğunu, ekonomik anlamda temel gereksinimlerini karşılayabildikleri belirtmiştir. Ayrıca görüşülen genç suçluların büyük bir kısmının ekonomik alanda dışlanma yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle işsizlik ve düşük gelirli işlerde çalışmaları sonucunda ekonomik dışlanmaya maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu durum işsizlik ve ekonomik gelirin bireyin sosyal dışlanma düzeyi ile ilişkisini gösterdiği gibi toplumsal yaşamla bütünleşemeyen bireyin suç davranışına olan eğiliminin nasıl arttığına da dikkat çekmek açısından önem taşımaktadır.

Derinlemesine görüşmelerde görüşmecilerin kurum ve yardımlardan yararlanma düzeyleri de araştırılmış ve görüşmecilerin çoğunluğunun niceliksel araştırma verilerinde görüldüğü gibi sosyal yardımlar hakkında genel bilgilerinin olduğu tespit edilmiştir. Gö-

rüşmecilerden sadece birkaçının cezaevi süreci sonrasında geçimini sağlamak veya aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla çeşitli sosyal yardım kurumlarına başvurdukları gözlenmiştir. Denetimli serbestlik hizmetinden yararlanan genç suçluların bu hizmet kapsamındaki sosyal yardımlar hakkında bilgilendirilmesinin toplumsal bütünleşmelerine olumlu katkıları olduğu anlaşılmaktadır. Ancak görüşmecilerin birçoğunun sosyal yardımlar hakkında bilgisinin olmasına karşın bu yardımlardan yararlanmak konusunda herhangi bir girişimde bulunmamalarının nedeninin başvuruda bulunsalar bile herhangi bir karşılık alamayacakları konusundaki önyargıları olduğu anlaşılmıştır.

Görüşme yapılan kişilerin büyük çoğunluğunun Ankara'nın gelişmemiş, gecekondulu mahallelerinde ikamet ettikleri, bazılarının ise birçok kişi ile bir arada kaldığı bekar evlerinde yaşadıkları saptanmıştır. Araştırmaya katılan sadece 6 görüşmeci sosyo-ekonomik olarak orta ve üst sınıfa ait toplumsal kesimin ikamet ettiği semtlerde yaşadığı gözlenmiştir.

Derinlemesine görüşmelerden elde edilen bilgilerden görüşmeye katılan 18 kişinin suç davranışı sonrası ve onu izleyen cezaevi süreci ve denetimli serbestlikten yararlanma durumu sosyal katılımçılık alt boyutu bağlamında ele alındığında sosyal hayata katılımları konusunda sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Gerçekleştirilen nicel araştırmada da benzer bir sonuca ulaşılmış genç suçluların sosyal dışlanma düzeyi en yüksek sosyal katılım alt boyutunda ölçülmüştür. Genç suçlular, gerek arkadaş çevresi ile gerekse ailesi ile olan ilişkileri başta olmak üzere cezaevi sonrasında sosyal katılım konusunda birtakım sorunlar yaşadıklarını vurgulamışlardır. Araştırmada görüşülen kişiler ceza süreleri ve suç türleri her ne olursa olsun cezaevi sonrasında sosyal hayata katılım konusunda zorlandıkları ve bu sorunların toplumla bütünleşmeleri konusunda engel teşkil ettiğini vurgulamışlardır.

Genç suçlularla gerçekleştirilen niteliksel araştırma sonuçlarına göre, görüşmecilerin çoğu cezaevine geri dönme kaygısı taşıdığını ve bir daha oraya dönmek adına yaşamlarına yön verdiğini vurgulayarak yaşamlarının geri kalan kısmında toplumsal normlara uyma konusunda hassas davranacağını belirtmiştir.

Sonuç

Elde edilen veriler değerlendirildiğinde genç suçluların yüksek düzeyde sosyal dışlanma yerine düşük ve orta düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları gözlenmiştir. Uygulanan sosyal dışlanma ölçeği sonucu elde edilen verilerle gerçekleştirilen istatistiksel sonuçlar önemli göstergelere ulaşılmasını sağlamıştır.

Saha çalışmasında genç suçluların ekonomik alanda yaşadıkları dışlanmada aylık gelir ortalamasının yanı sıra eğitim seviyesi ile işsizlik belirleyici faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle genç suçluların toplumsal bütünleşmelerinde önemli bir engel

olarak işsizliği ele almak mümkün gözükmemektedir. Derinlemesine görüşmelerde de genç suçlular işsiz oldukları için suç davranışına yöneldiklerini sıkça vurgulamışlardır. Görüşmeler ayrıca cezaevi sonrasında da suçlu olarak damgalanmaları sonucunda iş bulamadıklarını böylece işgücü piyasasından dışlandıklarını belirtmişlerdir. Genç suçluların toplumsal dışlanmaya maruz kalmasında önemli bir değişken olan işsizlikle mücadelede sosyal dışlanmanın önlenmesi açısından oldukça önemli gözükmemektedir.

Saha araştırmasında genç suçluların kendilerini toplumdan dışlanmış hissetmesi, sosyal ilişki kurabileceği kişi sayısının çok az olması, sırlarını paylaşabileceği arkadaşlarının olmaması ya da çok az olması, kişinin arkadaşlarından çok az sosyal destek görmesi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşaması olarak tanımlanan “Sosyal Katılımcılık” alt boyutunda diğer alt boyutlara göre sosyal dışlanma düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Bireyin “kendimi dışlanmış hissediyorum/hissettim” ifadesi kişinin sosyal dışlanmaya maruz kaldığının en önemli göstergelerinden biridir. Gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde bu ifade ve benzerleri birçok genç suçlu tarafından sıkça kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen çalışmada genç suçluluğunun ortaya çıkmasında sosyal dışlanmanın gençler üzerinde suç öncesi ve sonrası olmak üzere iki farklı biçimde etkileri izlenmiştir. Şöyle ki dışlanma suç davranışı öncesinde olabildiği gibi gencin suç davranışını gerçekleştirip yasal mekanizmaların işleyişinden sonra da ortaya çıkabilmektedir. Suç öncesinde yaşanan sosyal dışlanma gencin toplumla bütünleşemeyerek suç davranışına yönelmesinde etkili olurken suç sonrasında görülen dışlanmada ise gencin toplum tarafından “suçlu/hükümlü” olarak etiketlenmesi sonucu toplumla sağlıklı bir biçimde bütünleşmesi söz konusu olmamaktadır. Bazı genç suçlularda bu durum suç tekrarına yol açmaktadır.

Toplumsal düzenin sağlanması ve sağlıklı bir toplumun varlığı için sosyal dışlanma ile mücadele önemlidir. Gençlik bireyin hayatının şekillendiği önemli evrelerden biridir. Bu nedenle gençlerin toplumla bütünleşmelerini sağlayacak ve onları dışlayıcı mekanizmalardan uzak tutacak önlemlerin alınması gerekmektedir. Hükümet programları tüm gençlik kesimini kapsayıcı eğitim, istihdam, sağlık v.b. alanlarda toplumsal bütünleşmelerini sağlayan politikaları hayata geçirmelidir.

Toplumsal içerme yoluyla eski hükümlüleri topluma yeniden uyum sağlayabilecek hale getirmek ve böylelikle yeniden suç işleme ihtimalini ortadan kaldırmak hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle sosyal dışlanma ile başa çıkabilmek için bütüncül bakış ve katılımcı yaklaşımların benimsenmesi gerekir. Ayrıca ekonomik ve sosyal alanda sosyal dışlanma yaşayan gençlere ve ailelerine yönelik sosyal içerme politikaları geliştirilerek düşük gelirli ve eğitim seviyesi düşük ailelere mensup, kentin yoksul bölgelerinden gelen gençlerin her tür sosyal hizmetlere ücretsiz ulaşabilmelerinin yolları açılmalıdır.

Sosyal dışlanma genç suçluluğu ile mücadele etmede önemli bir kavramdır. Dışlanan gençlere yönelik hayata geçirilecek her olumlu eylem aynı zamanda dolaylı olarak toplumda genç suçluluğunu önlemede bir adım olacaktır.

Türkiye’de 2005 yılı sonrasında Adalet Bakanlığı tarafından suçluların topluma kazandırılması adına ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sistemi olan Denetimli Serbestlik Hizmeti suçluların toplumla bütünleşmeleri ve suçlu bireylerin sosyal dışlanmaya maruz kalmalarını önleme konusunda önemli bir işleve sahiptir.

Bu çalışma sosyal dışlanma bağlamında genç suçluluğunu ele almış ve genç suçluların sosyal dışlanmaya maruz kalıp kalmadıklarını ortaya koymuştur ancak çalışma sosyal dışlanma ve suçluluk ilişkisi ile sınırlandırılmıştır. Daha sonraki çalışmalarda gençliği ilgilendiren her tür sosyal problem ile sosyal dışlanma ilişkisi ele alınmalı böylece toplumda gençlerin karşılaşabilecekleri dışlanma ile ilgili risk faktörleri tespit edilerek etkili içerme politikaları üretilmelidir.

Copyright © 2017 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Journal of Youth Researches • April 2017 • 5(1) • 29-36

ISSN 2147-8473
Received | 03 March 2017
Accepted | 10 April 2017

Social Exclusion and Youth Delinquency*

Senem Aslan**

Abstract

Social exclusion denotes a dynamical process raised by an individual's state of being far away from social supports, his/her being deprived of institutions protecting his/her rights and his/her being in both material and moral deprivation in consequence of a number of disadvantages and inequalities. This concept which is widely used in the countries of Western Europe implicates not only the economical aspects but also individualistic and social aspects.

Many people face the risk of social exclusion in society. The disabled, women, the needy, patients and criminals can be regarded among those who face that risk. Crime behavior caused by individual or structural reasons can be both a cause and an effect of social exclusion. Having looked at the resources concerning criminalism, it is noticeable that crime behavior has a high incidence among young individual.

In this study, the relationship between crime behavior in the youth which is an important phase in the life of individual and social exclusion is focus on. The field study carried out in this context has been conducted on the youngsters benefiting from probation services in the Probation and Support Services Centre's of General Directorate of Prisons of Detention Houses of Ministry of Justice. The investigation has been completed in the Provincial Directorates of Probation of two metropolises which are Ankara and Istanbul. In the field study in which both qualitative and quantitative techniques are used, "Social Exclusion Scale" has been applied to 234 people and has deeply been interviewed with 18 people. In conclusion the acquired data corroborates the quantitative results. This research sets forth that social exclusion is a significant factor in accounting for the youth criminalism.

Keywords: Youth, Crime, Social Exclusion

* This article is produced from the author's thesis "Young Criminals in the Context of Social Exclusion".

** Dr., Ministry of Youth and Sports, Directorate General For Education, Culture and Research, Youth and Sports Expert, senem.aslan@gsb.gov.tr

Youth Delinquency in the Context of Social Exclusion

Youth is the period when personality is formed and individual becomes socialized from the individual aspect this period which holds a place between childhood and adulthood is the period of psycho-biological social shaping and development that will shape whole life. In this period, education and training process has important functions for shaping of he individual. If a society has no certain and healthy youth policy, social disturbance may occur in this society every time (Armağan, 2004: 6).

Youth is influential in building significant elements of the change in society. Therefore, their development is a subject on which emphasis should be laid. It should be ensured that the potentials possessed by youth are used in positively directing the welfare and development of society and in fighting gainst the social and individual problems (drug dependence, unemployment, insufficient education, exclusion and crime, etc.) that the young people will encounter in this period. Understanding youth and establishing healthy communication with them are quite significant for helping them to develop efficient solutions to the problems they face and precluding inclination to negative attitudes by youth.

Committing crime and the social and individual reasons underlying the crime are among the youth problems. Turning into criminals in youth following childhood period or performing risky behaviours is a social problem which should be addressed within the framework of different variables. According to Demirbaş psycho-social reasons of youth delinquency should be examined more closely and an emphasis should be put on the mechanisms that will be efficient for turning into crime by youth such as family, family relations, status of school and profession (Demirbaş, 2001: 154-5).

Realizing criminal behaviour in age interval 15-25 substantially by individuals has increased the importance of youth delinquency in criminology (Walklate, 2003: 23). Soyaslan who attracts attention to age factor in delinquency, described young persons as age group 15-25 by remarking that age has an impact on facilitating other factors arisen from individuality and the environment (Soyaslan,1998: 80).

The research conducted related to turning into criminal behaviour by youth reveals the serious social problems among the youth who commit crime extensively or have committed a serious offence to the presence of those who face serious difficulties in their family and school life. That is to say, explaining the crimes committed by such youth or juvenile through the inadequencies based on psychological, social or other reasons apart from normality of juvenile delinquency seems more consistent (Toprak, 2014: 321). It is impossible to clarify the inclination to criminal behaviour by youth within the framework of their primary characteristic properties solely. Deliberating on the factors that become efficient for doing criminal behaviour by youth matters for understanding youth delinquency and fighting against delinquency.

Social Exclusion and Youth Delinquency

It is seen that concept of social exclusion was firstly used in France in 1970's. The use of social exclusion being a concept that has arisen and developed in Europe has soared all over the World from 1990's (Bombongan 2008, Sapancalı: 2005a, Çakır: 2002).

Social exclusion is a new term, but when its content and the subject matters covered by it are analysed, it is understood that is not so new. Since social exclusion covers main social policy subjects such as poverty, unemployment, social protection, inequality, discrimination, etc. and is closely related to these, its economic, social and political discussion and the concept social intervention have become significant. Social exclusion and social inclusion, its opposite that means social integration, have become the concepts that are used frequently on the solution of inequality and mitigation of its effects which emanate from the changes influencing class structure of industrialized countries particularly (Sapancalı, 2005: 52).

The concept of social exclusion means that individuals are in material and nonmaterial deprivation at the level to move away from social life, far from the social support and the institutions that will protect their rights and lives. The factors that bring social exclusion to the light are handled in economic exclusion, weakening of social relations, the deprivation of social support and institutional exclusion. Social exclusion states the dynamic process of being fully or partially deprived from all social, economic, political and cultural systems that provide social integration of society with individual (Çakır, 2002: 84).

Many definitions of social exclusion emphasize that exclusion not only is deprived from physical resources but also means the marginalization process of some persons and groups. These definitions discuss not only the exclusion of persons and groups owing to being deprived from living standards and income that majority have but also the exclusion from opportunities, options and due to the changes in their life (Millar, 2007: 2).

A series of basic social indicators or risk factors are available for the occurrence of social exclusion. These risk factors show negative impacts on the possibility of social inclusion. Low income, unqualified labour, unfavourable health conditions, immigration, low education level, gender inequality, discrimination and racism, old age, divorce, dependence on drug and alcohol are some of these (European Commission Joint Report on Social Inclusion 2002: 10). It is likely to mention three types of social exclusion. Social exclusion may be evaluated under three different areas; exclusion in commodity and service market and exclusion from labour markets in economic outlook, exclusion from the services of welfare state or welfare society in social outlook and exclusion from political participation and institutions in political outlook (Sapancalı, 2005a: 128).

Hale and FitzGerald in their studies titled “Social Exclusion and Crime” (Hale and FitzGerald, 2007: 142) have dealt the relationship between social exclusion and the crime from three different aspects. These are sorted as the role of labour market, economic participation as consumer and the effect of criminal justice system.

Hale and FitzGerald draw attention to the increasing tendency for criminal behaviour which is seen for the individuals who become marginalized economically and are excluded from labour market by stating that labour market has important effects on social exclusion and crime. Hale and FitzGerald have established that the innovations especially in technological area are consumed extensively by youth today. Participation of individual in society, therefore, firms conduct commercial campaigns towards youth and direct them to fast consumption, in cases youth fails to meet conditions economically, they regard criminal behaviour as a solution with the aim of not to be excluded from society (Hale and FitzGerald, 2007: 142).

At this point, they experience cell phone theft that increases rapidly among young delinquency in recent years. The effect of criminal justice system on exclusion is expressed as follows. The individual who is punished by the system is tagged by going to prison or bears the feature of being excluded potentially (Hale and FitzGerald, 2007: 142).

In expressing criminal behaviour, social exclusion emerges as a key concept. Social exclusion described as status of individual for being deprived from tangible or intangible possibilities partially or completely is among the risk factors that may have an impact on the realization of criminal behaviour especially the crimes committed at early age. In the situation that individuals fail to produce solution to the structural and individual problems encountering in transition period from childhood to adulthood and subjecting to the social exclusion of persons may have facilitating impacts on turning into crime. Tagging the young who perform criminal behaviour as delinquent in society following this behaviour constitutes an obstacle for the social integration of individual.

Method

In accordance with the purpose of the research, qualitative and quantitative research methods are used in field research. As the part of the research, “Social Exclusion Scale” consisting of two parts is applied to 234 persons in Istanbul Probation Directorate. While the first chapter of this scale covers socio-demographic variables, second chapter is made up of the questions developed to measure social exclusion. As a result of analysing the data obtained through quantitative research method in field study, a need for strengthening emerged results is emerged. In this regard, by using depth interview with a sample group, it is reached to detailed data related to social exclusion processes and experience. In this context, depth interviews are made with 18 persons at the age range of 18-30 in Ankara Probation Directorate.

Conclusion

When obtained data is evaluated, it is observed that the youth with delinquency is exposed to social exclusion at low and medium level instead of high level social exclusion. The statistical results actualized with the data obtained in the consequence of applied social exclusion scale also show the verification of hypothesis.

In the field study, monthly income average as well as education level and unemployment appear the factors that determine the exclusion that young delinquent experience in economic area. It seems possible to handle unemployment as an important obstacle for social integration of delinquency of young people particularly. Over the course of depth interview the delinquent youth has frequently pointed out that they have resorted to criminal behaviour because of unemployment. Interviewers have also specified that they could not find job owing to being stigmatized as criminal after prison, so are excluded from labour market. Fighting against unemployment, a significant variable for that young delinquent subject to social exclusion appear quite important in terms of prevention of social exclusion.

It is determined in the field research that compared to other sub-dimensions, social exclusion level is higher for "Social Inclusion" sub-dimension which is described as young delinquent feel themselves excluded from society, have limited number person to establish social relation, have no friends to share his/her secrets, person sees very little support from his/her friends and experience problem for his/her relationships with others.

The expression of individual "I feel/have felt excluded" is one of the key indicators that a person exposes to social exclusion. This expression and similar ones are frequently used by many young delinquent during depth interview.

As regards to the emergence of youth delinquency, the study indicated two different effects of social exclusion on youth in before and after crime are observed during. In other words, exclusion may either takes place before criminal behaviour, or comes in sight after young carries out criminal behaviour and legal mechanisms conducted. While social exclusion experienced before crime becomes efficient for turning into criminal behaviour due to the lack of integration with society of young, in case of exclusion seen after crime, as a result of tagging young as "criminal/convict" by society, healthy integration with society is hindered. This situation leads to the repetition of crime for the youth delinquented.

Fighting against social exclusion is important for maintaining social order and the existence of a healthy society. Youth is one of the important phases where life of individuals is shaped. Thus, the measures to provide the integration of youth with society and to keep them out of risk of exclusion should be taken. Government programs should implement the policies that cover all the youth and ensure their social integration in the areas like education, employment, health, etc.

Kaynakça/References

- Akbulut, B. (2013). *Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Hukuk Araştırmaları Dergisi, s.541-568.
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler*, Ankara, Detay Yayınları.
- Armağan, İ. (2004). *Gençlik Gözüyle Gençlik -21. Yüzyıl Eşiğinde Türkiye Gençliği*, İstanbul: Kırkısraklılar Vakfı Usadem Yayınları.
- Bal, H. (2003). *Hukuk-Hukuk Sosyolojisi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın No: 32.
- Bayram, N. ve vd. (2010). *Yaşam Tatmini ve Sosyal Dışlanma*, “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt: 12, sayı: 4, sayfa: 79-92.
- Bombongan Jr D. (2002). *The Concept of Social Exclusion: An Overview, Asia-Pasific Social Science Review*, 8:2, pp-48-73.
- Boyd H. and Kirrily J. (2010). *Explaining Social Exclusion: Towards Social Inclusion for Indigenous Australians*, Australian Journal of Social Issues, 45(2): 243-65.
- Burchardt, Tania; Julian Le Grand; and David Piachaud (2002), *Introduction. In Understanding Social Exclusion, Oxford*, Oxford University Press.
- Craine S. (1997). *The Black Magic Roundabout: Cyclical Transitions, Social Exclusion And Alternative Careers*, in R. Macdonald (Ed) Youth, the 'Underclass' and Social Exclusion London, Routledge.
- Chris H. and Marian F. (2007), *Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion*, ed. D. Abrems, J. Christian, D. Gordon, England, John Wiley & Sons, Ltd.
- Cömertler N, Kar M.(2007). *Türkiye'de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62(2), s. 37-57.
- Çakır Ö. (2008). *Sosyal Dışlanma*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 3, 83-104.
- David B. (1999), *Social Exclusion*. Open University Press, Buckingham.
- Demirbaş T. (2001), *Kriminoloji*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Dolu O. (2010), *Suç Teorileri- Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Dönmezer S. (1994), *Kriminoloji*, 8. baskı, İstanbul, Beta Yayınları.
- Eitzen S. (1985). *Criminology: Crime and Criminal Justice*, New York, Macmillon Publishing Company
- European Commission Joint Report on Social Inclusion (2002), Luxembourg: Office For Official Publications Of The European Communities.
- Farrington F. (2002). *Towards a Useful Definition: Advantages and Critics of Social Exclusion*, <http://www.socsci.flinders.edu.au/geog/geos/PDF%20Papers/Farrington.pdf> , s. 4, Erişim Tarihi: 20.05.2011
- Finer C. J, Nellis M. (1998). *Crime & Social Exclusion*, USA, Blackwell pub.
- Foster J. (2000). Social Exclusion, Crime And Drugs, Drugs: Education, Prevention And Policy, Vol. 7, No. 4, s. 317-330.
- Gerda J. G., Cok V. (2007). *Explaining Social Exclusion: A Theoretical Model Tested In The Netherlands*, The Netherlands Institute for Social Research The Hague, SCP.

- Gough J., Eisenschitz A., McCulloch A. (2006). *Spaces of Social Exclusion*, USA, Routledge.
- Gökulu G. (2010). *Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 1, ss.209-226.
- Gölbaşı S. (2008). *Kentleşme ve Suç*, İstanbul, Levha Yayınları.
- Gür B.S, Dalmış İ., Kırmızıdağ N., Çelik Z., Boz N. (2012). *Türkiye'nin Gençlik Profili*, Ankara, Seta Yayınları.
- Hale C., Fitzgerald M. (2007). *Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion*, ed. D. Abrems, J. Christian, D. Gordon, England, John Wiley & Sons, Ltd.
- Hirschi, (1966). s.16-34 'den aktaran İçli T. (2004), *Kriminoloji*, Ankara, Martı Yayınları.
- İçli T. (1993). *Türkiye'de Suçlular-Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Sayı: 71, 3. baskı, Ankara, AKM Yayınları.
- Jehoel-Gijsbers G., Vrooman C. (2007). *Explaining Social Exclusion: A Theoretical Model Tested In The Netherlands*, The Netherlands Institute for Social Research The Hague
- Kane J. (2011). *Social Class, Gender and Exclusion from School*, New York, Routledge.
- Ken Peattie (2007). *Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion*, ed. D. Abrems, J. Christian, D. Gordon, England, John Wiley & Sons, Ltd.
- Kızmaz Z. (2004), *Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç- Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 14, S.2, ss. 291-319.
- Larsson D., Halleröd B. (2008). *Poverty, Welfare Problems and Social Exclusion*, International Journal of Social Welfare, Cilt: 17, s.15-25.
- Levitas R. (2005). *The Inclusive Society-Social Exclusion and New Labour*, UK, Palgrave Macmillan Yayınları.
- Lupton R., Power A. (2002). *Social Exclusion and Neighbourhoods*, Understanding Social Exclusion, Edited by John Hills, Julian Le Grand, and David Piachaud, Oxford, Oxford University Press.
- Macdonald R., Marsh J. (2001). *Disconnected Youth Journal of Youth Studies*, Vol. 4, No. 4, ss. 373-391.
- Macdonald R. (1997). *Youth, Social Exclusion And The Millennium*, Youth, the Underclass and Social Exclusion, London, Routledge.
- Machin S. (1998). *Intergenerational Transmissions of Economic Status*, in P. Gregg (ed.) *Jobs, Wages and Poverty: Patterns of Persistence and Mobility in the New Flexible Labour Market*, s. 17-21.
- Millar J. (2007). *Social Exclusion and Social Policy Research: Defining Exclusion*, Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion, ed. D. Abrems, J. Christian, D. Gordon, England, John Wiley & Sons,
- Morris K., Barnes M, Mason P. (2009). *Children, Families And Social Exclusion-New Approaches To Prevention*, Portland, Policy Press.
- Özden Ö. (2004). *Yaş, Adolesan Suçları ve Sosyal Bağ Teorisi*, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 1, ss.53-75.
- Pierson J. (2001). *Tackling Social Exclusion-The Social Work Skills Series*, Cornwall, Routledge.
- Saith R. (2001). *Social Exclusion: the Concept and Application to Developing Countries*, Oxford, Oxford Department of International Development.

- Sapançalı F. (2005b). *Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri*, Çalışma ve Toplum, , 2005/3, 51-106.
- Sapançalı F. (2005a). *Sosyal Dışlanma*, İzmir, Dokuz Eylül Yayınları.
- Soyaslan D. (1998). *Kriminoloji*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 526.
- Stephenson M. (2006). *Young People and Offending-Education*, Youth Justice and Social Inclusion, Portland, Willan Publishing.
- Toprak U. *Çocuk Suçluluğunun Karakteristik ve Yapısal Özellikleri*, http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2011-95-727.pdf, s.321, Erişim Tarihi: 03.04.2014
- TÜİK Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18628>, Erişim Tarihi: 10.10.2015
- Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, (2013). Ankara, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayın No:57.
- Ünal H. (2008). *Neden Çocuklar ve Gençler Suç İşler? Ayrımcı Birleşimler ve Sosyal Kontrol Teorileri*, Toplumbilim, (Kent ve Suç Sayısı), Sayı: 23, , ss. 51-62.
- Walklate S. (2003). *Understanding Criminology-Current Theoretical Debates*, England, Meidenhead: Open University Pres.
- Williamson H. (2007). *Social Exclusion And Young People: Some Introductory Remarks*, *Social Inclusion And Young People: Breaking Down The Barriers*, ed. Helen Colley, Philipp Boetzelen, Bryony Hoskins and Teodora Parveva, Council of Europe Publishing.
- Yentürk N., Kurtaran Y., Nemutlu G. (2008). *Gençler Hakkında*, Gençlik İçin, Gençlerle, (Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım E., Öcal O. (2001), *İşsizlik-Suç İlişkisi: Kayseri İli Örneğinde Makro ve Mikro Verilerden Kanıtlar*, Uluslararası Ekonomi Politik Konferansı, Kocaeli, Emek Piyasaları Ve İstihdam Konferansı Emek Piyasaları ve İstihdam.
- Yıldırım, A. ve Simsek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Young J., Roger M. (2011), *New Labour, Crime Control and Social Exclusion*, *The New Politics of Crime and Punishment*, ed. Young J., Roger M., New York, Routledge.